

Carta de la Xarxa d'Educació Pirineus Vius

PREÀMBUL

Els actors pirenaics de l'educació per al medi ambient, francesos, aragonesos, navarresos, catalans i andorrans, tenint en compte

- *La diversitat i la fragilitat de les riqueses patrimonials dels Pirineus*
- *L'evolució de les practiques socials i els mitjans de desenvolupament*
- *La necessitat de reforçar la consciència i l'educació de les poblacions implicades,*
- *El fet de què actuaren fins ara de forma aïllada sobre les mateixes problemàtiques,*
- *L'interès de treballar en la xarxa per a reforçar la qualitat i l'abast dels seus projectes,*

Desitjaren agrupar-se i afirmar els seus principis i competències en matèria d'educació per al medi ambient.

Esta carta elaborada col·lectivament presenta:

- *Per una banda, una concepció de l'educació per al medi ambient, objectius i mètodes d'aplicació per a promoure una vertadera cultura del medi ambient pirenaic per a un desenvolupament durable,*
- *I per altra banda, donar a conèixer els mètodes de funcionament i les accions previstes en el marc de la xarxa Educació Pirineus Vius.*
- *Totes les estructures signatàries es comprometen a aplicar els principis d'aquesta carta, a participar en la Xarxa Educació Pirineus Vius i a promoure els valors i els mètodes enunciat en la carta.*

INTRODUCCIÓ

El nostre medi ambient és al mateix temps:

- L'indret del nostre desenvolupament social, econòmic i cultural,
- Un espai de vocacions múltiples per a viure amb altres usuaris,
- Un patrimoni dotat de recursos, més o menys renovables,
- Un medi de vida complex on interactuen una multitud d'espècies,
- Una ínfima però inestimable part del medi ambient mundial.

Per tant, els desafiaments que es presenten tenen múltiples aspectes, de vegades antagonistes.

Actualment, els progressos tècnics i les accions de l'home confereixen una responsabilitat col·lectiva i individual major en la perpetuïtat de la qualitat del seu medi ambient.

Així, sota la òptica d'un desenvolupament durable, les relacions que mantenim amb el medi ambient no poden limitar-se a actituds simples consumidores o a relacions contables o purament tècniques.

En compte d'aquest desenvolupament, aquest gresol cultural, aquest patrimoni, aquest mitjà de vida ric en recursos no pot ser tractat solament per mètodes correctius basats en tecnologies adaptades. Se li deu aplicar un principi clau: el principi de previsió que permet una anticipació de les conseqüències possibles als nostres actes.

Es deuen operar canvis profunds en els nostres comportament per a què es construeixi una nova cultura en la recerca permanent d'un equilibri i de sinergies entre els desafiaments ecològics

culturals, socials i econòmics. L'educació per al medi ambient deu contribuir a crear aquesta nova cultura.

Als Pirineus, persones i estructures sortides dels moviments d'educació popular i de protecció de la natura treballen des de fa més de trenta anys en aquest sentit. De 1997 a 2003, actors de l'educació per al medi ambient es varen reagrupar en la vessant francesa per a formar la primera xarxa d'educació per al medi ambient dels Pirineus: la xarxa Educació Conservació "Casseur d'os" (Trencalòs) que tenia per vocació ensenyar la conservació dels espais muntanyencs a través d'una espècie amenaçada: el trencalòs.

Enfortits per aquesta experiència i conscients de la necessitat imperiosa de que+e una educació per al medi ambient degui reposar sobre els mateixos valors per a un massís, els membres d'aquesta xarxa desitjaren donar una dimensió transfrontera a les seves accions iniciant una xarxa d'educació per al medi ambient << xarxa Educació Pirineus Vius>> amb els seus homòlegs espanyols gràcies als recolzament del programa Interreg III A Pirineus Vius.

UNA CONSCIÈNCIA TRANSFRONTERERA DELS PIRINEUS

- **Un medi natural particularment ric**

La carena dels Pirineus posseeix una gran varietat de substrats, paisatges i microclimes. Les espècies vives són molt nombroses (3500): algunes encara no han sigut censades; altres estan en perill d'extinció. Prop de 200 espècies o subespècies són endèmiques al massís.

La diversitat i la repartició de les espècies i dels biòtops que ocupen són el fruit del aïllament d'alguns milions d'anys i d'una conjunció de factors geogràfics, geològics, i paleoclimàtics. Actualment, l'estatus de conservació d'aquesta diversitat depèn de les condicions naturals i antròpiques presents al massís.

- **Cultures pròximes històricament vinculades**

Des de fa molt de temps, a la imatge d'un bon nombre d'espècies vegetals o animals, els lligams culturals s'expressen naturalment, de cap a cap dels eixos nord/sud malgrat els límits administratius.

Des del Mediterrani a l'Atlàntic, les valls del massís, malgrat totes les diferències, es troben en un mateix gresol cultural muntanyenc on el desenvolupament econòmic ha reposat durant molt de temps en un es tradicional dels recursos naturals: bosc, aigua, minerals..., associat a la cria extensiva transhumant. Actualment, canvis notables han portat al 70% de l'economia a dependre del sector turístic.

- **Desafiaments a escala de massís**

Considerats tant un nexa, com una barrera entre la Europa continental i la Península Ibèrica, els Pirineus són avui la seu de desafiaments que sobrepassen àmpliament les fronteres nacionals. La construcció europea indica clarament que tot el projecte actual o futur que afecte un massís transfronterer (per tant el nostre) té des del seu inici una vocació de projecció que sobrepassa àmpliament els interessos exclusius dels estats, de les regions i de les poblacions locals.

Aquesta consciència comú del massís pirenaic, d'aquesta identitat a la vegada única i compartida en les seves dimensions naturals i humanes justifica per ella mateixa el procés de xarxa.

La xarxa Educació Pirineus Vius és el suport viu i ambició d'aquesta consciència. La seva vocació educativa i popular s'inscriu en les referències pedagògiques, el "saber fer" i l'experiència dels seus membres.

EDUCACIÓ EN MEDI AMBIENT: QUINS SON ELS NOSTRES VALORS?

L'educació en medi ambient s'un mitjà per una educació de l'individu. Tots som responsables (estat, col·lectivitats, associacions, poblacions...).

Concernent als adults com als nens en totes les seves situacions de la vida (professional, social o familiar).

- **Una relació particular amb el medi ambient**

El medi ambient és el suport educatiu de l'educació per al medi ambient. Aquest medi, complex i limitat, és el que permet a l'individu:

- Descobrir
- Meravellar-se
- Aguditzar l'esperit crític
- Situar-se i prendre posició per a poder actuar.

Els Pirineus ofereixen en aquest sentit múltiples possibilitats d'acció educativa.

L'educació per al medi ambient deu permetre << adquirir els coneixements, els valors, els comportament i les competències necessàries per a participar de maners responsable i eficaç en la presentació i en la solució dels problemes del medi ambient i en la gestió de la qualitat del medi ambient (UNESCO 1977).

La especificitat i la fragilitat de les riqueses naturals del massís i els futurs projectes que l'afecten necessiten una presa de consciència ràpida i col·lectiva.

- **Per als ciutadans implicats, responsables, capaços de comprendre tots els desafiaments d'un territori, capaços d'actuar.**

L'educació per al medi ambient busca el desenvolupament de l'individu de tal forma que pugui raonar i decidir lliurement tenint en compte les conseqüències de les seves eleccions en el seu medi i fora d'ell, en el present i el futur.

Tendeix a formar protagonistes dels seus territoris, llestos a implicar-se per aconseguir un model de societat justa, solidaria i basada en un desenvolupament sostenible. Implicar-se en el desenvolupament de les valls pirenaïques, és reconèixer que aquesta depèn de cada ésser pensant i actuant.

- **Fer una consciència pirenaica que condueixi a una consciència planetària**

Els nostres actes, ara reforçats pels efectes de la globalització, tenen conseqüències sobre les persones i medi ambient situats en altra part del massís o en altra part del globus.

L'educació per al medi ambient pretén que es prengui consciència de què els territoris en els quals evolucionem estan constituïts per conjunts més grans connectats entre sí. El massís dels Pirineus és un exemple de territori global coherent. Aquesta presa de

consciència sobre un territori donat pot transposar-se a un territori més gran o un territori que tingui característiques diferents.

Aquesta educació <<local>> es transforma en una educació <<global>> que desenvolupa una consciència ciutadana de pertinença al món.

ELS NOSTRES PRINCIPIS, ELS NOSTRES MÈTODES

Existeixen moltes vies per a l'educació en medi ambient. La que nosaltres realitzem és la que s'encamina a la realització de projectes definits per:

- **Una inscripció u una construcció en el temps**

Un projecte d'educació necessita temps. Calen llargs terminis per a l'adquisició de coneixements i, encara més, per a l'adquisició de competències i de comportaments. Per tant, el temps es torna un aliat i no una limitació.

- **Una pràctica en el terreny**

L'educació en medi ambient deu estar en contacte directe amb el suport educatiu que constitueixen els medi naturals, el teixit social i econòmic, el medi ambient en sentit ampli, el real. No hi ha una educació en medi ambient sense un trobament real i emocional amb el medi ambient.

- **Un treball de grup i col·laboracions: la cooperació**

Educar en medi ambient és compartir amb el altre i construir en grup una acció, un projecte. Una acció d'educació per al medi ambient implica una elaboració, una gestió i una avaluació col·lectiva que associa a diferents actors del territori.

- **Una pràctica del debat**

Intercanviar, confrontar-se, argumentar, crear una cultura de diàleg, de replantejament i d'escolta, respectar la paraula i la idea de l'altre són indispensables en tot projecte d'educació per al medi ambient.

- **De la creativitat**

Arriscar, innovar, no limitar-se...

- **Una acuitat en la comunicació**

El <<donar a conèixer>> el projecte fora de l'esfera dels actors és un component important de tot projecte

- **Un treball rigorós d'avaluació**

L'avaluació deu ser una preocupació permanent de tots els actors de la xarxa. És un component essencial en la progressió educativa proposada per la Xarxa Educació Pirineus Vius.

L'aplicació d'aquests principis passa per una dimensió educativa rica en una ferramenta àmpliament provada en els equips d'animació de la xarxa: **la pedagogia del projecte**. Aquest mètode participatiu es tradueix per accions concretes que es recolzen en les problemàtiques i competències locals dels territoris. L'alternativa d'enfocaments pedagògics (sensorial, lúdic, científic, sistèmic, artístic, imaginari...) permet assolir un gran panel de sensibilitats. El desenvolupament d'aquests projectes fa que els participants es tornen protagonistes dels seus aprenentatges i te per objectiu l'adopció de comportaments respectuosos, responsables i solidaris a nivell individual i col·lectiu.

OBJECTIUS DE LA XARXA EDUCACIÓ PIRINEUS VIUS

L'objectiu general de la xarxa Educació Pirineus Vius és fer emergir i promoure en la totalitat del massís dels Pirineus, una cultura de l'educació per al medi ambient pirenaic un desenvolupament sostenible. Aquest objectiu es declina en tres objectius particulars:

- **Construir, compartir i promoure un llenguatge comú**

Construir entre actors franco-espanyols de l'educació per al medi ambient dels Pirineus un llenguatge comú que precisi les nostres posicions pedagògiques i la nostra relació amb el medi ambient és el primer objectiu de la xarxa Educació Pirineus Vius. La xarxa Educació Pirineus Vius té per missió fer emergir aquest llenguatge i fer-lo viure. Aquests valors i principis comuns estan en perpetua evolució, alimentada per les nostres practiques i la diversitat dels nostres orígens i de les nostres cultures. La xarxa tindrà la voluntat de promoure aquests principis front als poders públics i la societat civil.

- **Conèixer millor i encoratjar els intercanvis per a mutualitzar els recursos**

En tot el conjunt de, massís dels Pirineus, s'inicien diàriament accions d'educació per al medi ambient. Mobilitzats dintre del seu territori, sovint els iniciadors d'aquestes accions estan aïllats. La xarxa Educació Pirineus Vius és una eina destinada a crear els mitjans d'intercanvis, de trobades,, a fer més fluides les relacions, a reforçar els lligams per compartir experiències, els "saber-fer" i els "saber-ser" per acréixer la qualitat de les nostres accions.

- **Afavorir el desenvolupament de l'educació per al medi ambient a través d'accions d'educació per a la biodiversitat pirenaica.**

La biodiversitat pirenaica és una de les riqueses del patrimoni pirenaic actualment amenaçada. La xarxa Educació Pirineus Vius té per vocació crear accions d'educació, de sensibilització i de formació, així com de eines pedagògiques per a la conservació d'aquest patrimoni.

QUÈ ÉS LA XARXA?

FILOSOFIA

La xarxa Educació Pirineus Vius és una eina d'intercanvi, de mutualització, d'incitació. No pretén substituir al seus membres per cap tipus d'acció.

És:

- un lligam, un medi de diàleg, d'intercanvis, per una comunicació fluida entre els actors de l'educació per al medi ambient dels Pirineus
- un catalitzador per a la realització de projectes comuns,
- un recurs sobre els projectes en curs,
- un aparador per a presentar les accions realitzades,

Una eina financera per a les trobades, formacions, els projectes pedagògiques, les eines,

La dinàmica d'intercanvi de la xarxa es recolza prioritàriament sobre **trobades directes** entre els membres de la xarxa.

Com exemple del que recomana per a la iniciació dels projectes d'educació, el funcionament de la xarxa Educació Pirineus Vius es basa en dos principis fundamentals. Una participació activa dels actors del projecte i preses de decisions col·lectives.

- **Fer junts, participar, ser actor**

Cada membre es compromet a prendre part en els treballs i en les reflexions de la xarxa, a participar en les seves experiències, els seus èxits, els seus fracassos en el camp de l'educació per al medi ambient i a portar-la a terme en projectes. Sense la participació activa dels seus membres, la xarxa no existeix.

- **Decidir junts**

Les orientacions i accions de la xarxa es defineixen col·lectivament durant les trobades. Les accions i els medis previstes dintre del programa interreg Pirineus Vius permeten finançar tot o part de les accions previstes.

ANIMACIÓ

L'animació de la xarxa està assegurada per un equip de dos persones de la LPO, operadors tècnics del programa Pirineus Vius. La funció d'aquest equip és:

- millorar la coherència i la complementarietat de les accions iniciades, tant geogràfiques com temàtiques,
- dinamitzar els intercanvis de practiques i de coneixements així com la realització de projectes,
- organitzar les trobades en relació amb els membres de la xarxa i assegurar la secretària de la xarxa.

PARTICIPANTS

La xarxa Educació Pirineus Vius està oberta a totes les persones o estructures voluntàries (empreses, associacions, col·lectivitats, serveis de l'estat...) que desenvolupen activitats d'educació per al medi ambient que tendeixen a sensibilitzar als diferents públics sobre la biodiversitat pirenaica i que manifesten el seu desig de participar ratificant la carta i aportant la prova, en cas necessari, de que estan d'acord amb els principis anunciats en ella. La missió d'educació per al medi ambient deu ser una component essencial dels estatuts de l'organisme que s'adhereixi a la xarxa.

Les seves capacitats els hi permeten tenir una funció d'iniciador, de mediador , és a dir, de formador en la concepció i l'aplicació de projectes.

Per això, integrar la xarxa deu significar un compromís fort. Els organismes postulants deuran transmetre una declaració d'intenció ratificant la carta i una copia dels estatuts a l'equip d'animació del programa.

LES ACCIONS DE LA XARXA

Per a respondre als objectius de la xarxa, es desenvolupen varies accions concretes sense fronteres per tota la carena dels Pirineus.

- **Intercanvis, trobades, lligams**

Es programen dos reunions anuals per a tots els membres de la xarxa. Estan organitzades alternativament d'un costat i altre de la frontera per l'equip d'animació recolzat per membres de la xarxa- L'objectiu d'aquestes trobades és consolidar els lligams entre els membres de la xarxa compartint reflexions sobre les practiques educatives e iniciant projectes pedagògics (programes, eines, formació...) Aquestes trobades són també un gresol per a una investigació i una innovació en educació per al medi ambient. Trobades locals o temàtiques els completen.

Altres eines es desenvolupen per fer créixer els intercanvis i el nivell d'informació de cada membre de la xarxa (Internet, bases de dades...) El contingut d'aquestes eines es proporciona als membres de la xarxa.

- **Eines seleccionades, adaptades o creades i avaluades conjuntament**

Algunes eines pedagògiques que corresponen als principis i als temes de la xarxa existeixen a la matriu de cada estructura. La xarxa Educació Pirineus Vius te per vocació portar-les al coneixement de tots i, en cas necessari, adaptar-les al context lingüístic i cultural de cadascú. La xarxa Educació Pirineus Vius té, així mateix, per vocació iniciar creacions col·lectives d'eines pedagògiques complementaries.

- **Projectes transfronterers d'educació concebuts i animats**

La xarxa afavoreix l'emergència de projectes pedagògics al voltant de la biodiversitat pirenaica segons els principis generals de la carta i els criteris enumerats a continuació. Tots els projectes deuen tenir un caràcter transfrontere (trobades, eines, intercanvis de cartes, postals...)

Públics prioritaris

Els alumnes d'establiments escolars, les poblacions i actors locals són els públics prioritaris dels projectes de sensibilització o d'educació.

Procés general

La diversitat de les estructures membres de la xarxa implica una gran varietat de mètodes d'animació. Aquesta heterogeneïtat és també la riquesa de la xarxa.

Cap projecte serà entregat ex abrupte. Tots es construiran amb el grup a qui es dirigeix el projecte respectant les següents etapes clau: fer emergir el coneixement que existeix en el grup, despertar la curiositat, comprendre, actuar, valoritzar, avaluar.

Tots aquests contactes locals actius i participatius estan basats en un treball multidisciplinari i interdisciplinari que respon a tres tipus d'objectius centrats en el públic considerat:

***Objectius sensorials**

Afavoreixen l'admiració, el plaer del descobriment

Desenvolupar el sentit de l'observació, la curiositat, enriquir pel contracte sensorial dels medis naturals

Desenvolupar el contacte artístic i sensorial

****Objectius racionals***

Conèixer les espècies i el medi muntanyenc (biologia, ecologia, activitats, història)

Prendre consciència de la relació espècie/medi i de la relació home/medi/espècie (gestió de l'espai)

Adquirir les nocions de bioindicador, de biodiversitat, de cadena alimentària, de patrimoni natural, de desenvolupament sostenible

****Objectius de comportament***

Ser capaços de treballar en grup (respecte i tolerància)

Desenvolupar el seu sentit crític i d'anàlisi racional (contacte sistemàtic, utilització de referències)

Enriquir les seves capacitats d'expressió

Portar a l'actor del projecte a la pràctica en terreny

Prendre consciència de la capacitat i la responsabilitat de cadascú sobre una millor gestió dels medis ambientals

Portar fins la "ecociutadania"

Portar a una transferència de comportament cap altres medis ambientals, altres espècies

Temes que poden ser abordats

- L'evolució de la biodiversitat i les seves conseqüències
- Els valors de la biodiversitat: recursos econòmics, be cultural, funció ecològica...
- Les espècies emblemàtiques: un medi d'abordar un hàbitat
- L'aigua en la muntanya i la biodiversitat
- Els paisatges i les seves evolucions
- La biodiversitat i l'impacte de les activitats humanes (pastoreig, activitats forestals, activitats de lleure, caça...)

Zona d'intervenció

L'àrea d'intervenció dels membres de la xarxa sobrepasa àmpliament el perímetre dels Pirineus. Tanmateix, dintre del marc de la xarxa, es donarà prioritat a la zona de muntanya dels Pirineus. Les planures es consideren a continuació:

- **Algunes pistes de formació explorada**

Totes les trobades de la xarxa són concebudes de forma que siguin temps de co-formació per a tots els participants. A més a més, els membres de la xarxa se'ls hi proposen sessions de formació sobre pedagogia i patrimoni pedagògic. Durant les practiques, es valoritza al màxim possible les competències de les estructures membres.

- **Una sensibilització dels mitjans d'informació al voltant de les accions dutes a terme**

La xarxa Educació Pirineus Vius desitja augmentar el nivell d'informació relatiu als projectes que s'estan portant a terme. És una caixa de ressonància. Tot projecte desenvolupat per l'equip d'animació o pels membres de la xarxa deu tenir cobertura mediàtica anticipada i protagonitzada pels autors del projecte.

- **Processos d'avaluació adaptats**

L'avaluació és un medi de replantejament, d'adaptació, de verificació, de millorament i es realitza tenint en compte objectius clarament enunciats. És així que es distingeixen dos nivells d'avaluació dintre de les activitats de la xarxa:

- Un que concerneix el funcionament de la xarxa: amb respecte als objectius de la xarxa, la implicació dels membres en totes les accions portades a terme, l'animació i les produccions són components importants a avaluar.

- L'altre concerneix les accions pedagògiques aplicades. Tres punts de vista es deuen tenir en compte: primer, el del públic a qui ha sigut destinat el projecte o la eina, segon, el dels col·laboradors del projecte, finalment a l'actor de la xarxa, animador del projecte (autoavaluació).

Tots aquest processos d'avaluació deuen integrar una dimensió quantitativa i qualitativa. Els membres de la xarxa construeixen i posen a prova els mètodes i les eines necessàries per avaluar aquests criteris.

